

Een visie op het Nationaal Milieubeleidsplan en de Derde Nota Waterhuishouding*

Inleiding

De laatste tijd verschijnen plannen en nota's van de overheid met de regelmaat van de klok. Zowel op internationaal als op nationaal en provinciaal niveau. Een greep uit de collectie: Rijn Actie Plan, Vierde Nota Ruimtelijke Ordening, (Concept-)Derde Nota Waterhuishouding, Structuurschema's, Nationaal Milieubeleidsplan, Structuurnota Landbouw, Nationaal Natuurbeleidsplan, provinciale grondwaterplannen, provinciale grondwater- en bodembeschermingsplannen.

IR. TH. G. MARTIJN
directeur VEWIN

IR. R. H. F. KREUTZ
secretaris Grondwater-
beleidsgroep VEWIN

Kunt u of uw organisatie het nog bijbenen?

Toch zullen we ons steeds moeten afvragen: Wat hebben we er aan, wat kopen we er voor? Via de planning worden immers doelen geformuleerd en acties zichtbaar gemaakt die van invloed kunnen zijn op onze activiteiten. Van de hierboven genoemde plannen zijn op dit moment met name het Nationaal Milieubeleidsplan (NMP) en de (Concept)Derde Nota Waterhuishouding van belang voor de drinkwatervoorziening.

Beide plannen borduren voort op de door de Commissie Brundtland geformuleerde doelstelling van de duurzame ontwikkeling. Dat is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie zonder daarmee voor toekomstige generaties de mogelijkheden in gevaar te brengen om ook in hun behoeften te voorzien.

Uit een oogpunt van volksgezondheid en economie vormt de openbare drink- en industriewatervoorziening een onmisbaar element in onze maatschappij. Voor de kwaliteit van haar bronnen is deze voorziening aangewezen op het milieu- en waterbeleid van de diverse overheden. De bedrijfstak van de waterleiding is gebaat

bij een duurzame veiligstelling van een goede kwaliteit grondstof.

We moeten ons echter ook realiseren dat onze activiteit neveneffecten kan oproepen die een aanslag op het milieu kunnen betekenen en op bepaalde punten een duurzame ontwikkeling in de weg kunnen staan.

De drinkwatervoorziening in de toekomst

Onze bedrijfstak heeft zelf ook een plan! In het Tienjarenplan '89, dat op 23 juni jl. aan de buitenwereld is gepresenteerd, geven de gezamenlijke waterleidingbedrijven verenigd in de VEWIN, aan hoe zal worden voorzien in de behoefte aan drinkwater tot het jaar 2000. Deze behoefte zal toenemen van circa 1.160 miljoen m³ in 1988 tot circa 1.360 miljoen m³ in het jaar 2000.

De oorzaken van deze stijging zijn de toename van de bevolking, de afnemende woningbezetting, verdere groei van de waterbeschaving en de groeiende industriële activiteiten. Ter dekking van deze toenemende vraag zal de productiecapaciteit moeten worden uitgebreid met circa 235 miljoen m³. Daarvan is circa 145 miljoen m³ grondwater en circa 90 miljoen m³ oppervlaktewater. Als de plannen in overeenstemming met de voorstellen worden uitgevoerd zal aan de toegenomen vraag kunnen worden voldaan. Daaruit zou de indruk kunnen worden verkregen dat de toekomstige drinkwatervoorziening is veiliggesteld. Niets is minder waar! De waterleidingbedrijven worden al geruime tijd geconfronteerd met een verslechtering van de drinkwaterbronnen. Naast de huidige belasting van het milieu, hebben zij ook te maken met een zorgelijke milieu-erfenis uit het verleden.

Bedreigingen van de drinkwatervoorziening

Oppervlaktewater: nog altijd niet schoon.

De waterleidingbedrijven worden al decennia lang geconfronteerd met rivieren en meren die overmatig belast worden met afvalstoffen. Een duidelijke illustratie van de kwaliteitsverslechtering van de Rijn bijvoorbeeld, is de ontwikkeling in de vangst van Steur en Zalm. Werden er in 1910 nog grote hoeveelheden Steur en Zalm in de Rijn gevangen, in 1940 viel het doek voor de Steur-vangst en in 1960 dat voor de Zalm-vangst.

Het beleid ter bestrijding van de verontreinigingen begint weliswaar enige vrucht af te werpen, zoals blijkt uit de vermindering van de belasting met cadmium, koper en linaan. Maar de belasting van onder andere organische

microverontreinigingen en meststoffen (N en P) neemt nog steeds toe.

Van de duizenden geloosde stoffen kan van sommige stoffen, door het gebrek aan analysemethoden, de aanwezigheid zelfs niet worden aangetoond, waardoor de waterleidingbedrijven niet de zekerheid hebben dat zij in hun zuiveringsprocessen deze stoffen uit het water verwijderen. Een extra handicap hierbij is dat de gegevens over de aard en de omvang van de lozingen in veel gevallen niet openbaar zijn.

Daarnaast is er een voortdurende dreiging van calamiteiten langs of op de grote rivieren, die een desastreuze uitwerking kunnen hebben op de kwaliteit van het oppervlaktewater, en de daarin voorkomende organismen. Het huidige meldingssysteem bij ongelukken is echter nog verre van betrouwbaar, en het is de afgelopen jaren herhaaldelijk voorgekomen dat de waterleidingbedrijven pas werden ingelicht toen het al te laat was om de vereiste maatregelen te nemen. De waterbodems die de laatste jaren als gevolg van de kwaliteit van het oppervlaktewater zijn vervuild met onder andere zware metalen, persistente microverontreinigingen en fosfaat, vormen nu een bedreiging voor dit zelfde oppervlaktewater.

Kwaliteitsverslechtering grondwater

De laatste jaren is er een extra zorg voor de waterleidingbedrijven bijgekomen, namelijk de kwaliteitsverslechtering van het grondwater. Met name de diffuse verontreinigingen door zure regen, meststoffen en bestrijdingsmiddelen, en de bodemvervuiling als gevolg van industriële activiteiten zorgen voor een sluipende achteruitgang van de kwaliteit van het grondwater.

De inspanningen om van deze grondstof goed en betrouwbaar drinkwater te maken zullen onherroepelijk moeten toenemen. Zelfs als vandaag de verontreiniging van lucht, water en bodem zou worden gestopt, krijgen de waterleidingbedrijven toch nog te maken met een golf van verontreinigingen van de afgelopen decennia, die onderweg is via het grondwater, of nageleverd zal worden door de vervuilde (water)-bodem. Als de nitraatuitspoeling nu zou worden gestaakt, zullen de problemen voor de drinkwatervoorziening toch nog zo'n vijftig jaar naijlen, terwijl de verontreiniging met sommige persistente bestrijdingsmiddelen uit het verleden in enkele gevallen gedurende meer dan een eeuw extra inspanningen van de waterleidingbedrijven zullen vragen. Er moet rekening mee worden gehouden dat in de toekomst bij een

* Dit artikel heeft de basis gevormd voor de voordracht van ir. Th. G. Martijn tijdens de VWN-conferentie op 1 juni ter gelegenheid van het 90-jarig jubileum van de VWN.

kwart van de grondwaterwinningen in totaal enige honderden miljoenen gulden zullen moeten worden geïnvesteerd om het water te zuiveren.

Al met al geen rooskleurige perspectieven. Kunnen het NMP en de Derde Nota Waterhuishouding hier iets aan veranderen? Zo ja, wat moet er dan in die plannen staan?

Wat zou er in het NMP en de Derde Nota Waterhuishouding moeten staan?

Schone bronnen

De waterleidingbedrijven kiezen als uitgangspunt dat de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater zodanig dient te zijn dat zij daaruit met eenvoudige zuiveringstechnieken betrouwbaar drinkwater kunnen maken. Voor de lange termijn mag zuivering met geavanceerde, kostbare en toch relatief kwetsbare zuiveringstechnieken geen structurele oplossing zijn. Dat zou immers betekenen dat de waterleidingbedrijven blijvend moeten compenseren wat vervuilers nalaten en dat is het terughouden van de verontreinigingen op de plaats waar die ontstaan. Het is noodzakelijk dat de verontreiniging bij de bron wordt aangepakt en dat adequate preventieve maatregelen zo spoedig mogelijk genomen worden.

Eigen milieu-verantwoording

Aan de andere kant beseffen de waterleidingbedrijven dat ook zij een verantwoordelijkheid ten opzichte van het milieu hebben. Verwacht mag worden dat de 'lekverliezen' die plaatsvinden als gevolg van de drinkwatervoorziening de komende jaren aan de orde zullen worden gesteld. Onder 'lekverliezen' verstaan we

het hele scala aan (potentiële) milieubedreigende zaken veroorzaakt door de waterleidingbedrijven bij het gebruik van schone bronnen. Hierbij valt te denken aan de productie van het drinkwaterslib, het ontstaan van chloringsproducten, verdroging, energieverbruik, het koper- en loodaantastend vermogen van het drinkwater en de rol van asbest in het milieu.

De grafiek der inspanningen van de waterleidingbedrijven

De genoemde verwachtingen kunnen op de volgende wijze symbolisch gevisualiseerd worden. In een grafiek zetten we op de horizontale as de tijd uit en op de verticale as twee grootheden namelijk de vervuilinggraad van de bronnen – omdat grondwater en oppervlaktewater hierin wezenlijk verschillen zijn twee grafieken afgebeeld – en de kwaliteitseisen die gesteld worden aan de drinkwatervoorziening.

Met vervuilinggraad bedoelen we het hele spectrum aan door de mens veroorzaakte vervuilingen ten opzichte van een natuurlijk kwaliteitsniveau. Onder kwaliteitseisen drinkwatervoorziening, verstaan we zowel de eisen gesteld aan ons produkt (Waterleidingwet '57 en EG-richtlijn/Waterleidingbesluit '84) als aan de winning (rekening houden met andere belangen kost nu eenmaal extra inspanningen), de productie (bijvoorbeeld overschakeling op minder schadelijke desinfectiemiddelen), de distributie (geen schadelijke leidingmaterialen gebruiken) en de vorming van eventuele nevenproducten (bijvoorbeeld bij de verwerking van drinkwaterslib). De vervuilinggraad is zodanig in de grafiek weergegeven dat een stijgende lijn

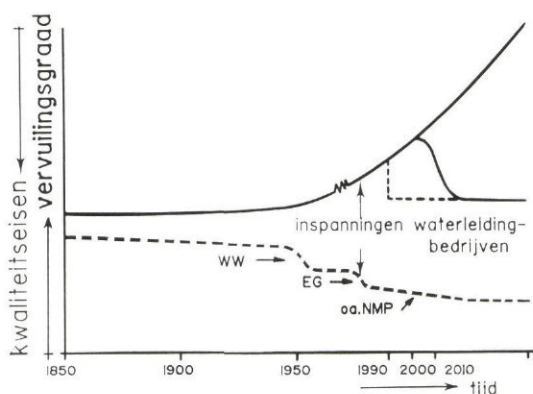
overeenkomt met een stijgende verontreinigingsgraad, terwijl toenemende kwaliteitseisen aan de drinkwatervoorziening zijn vertaald in een dalende lijn in de grafiek. Het verschil tussen de twee lijnen geeft de inspanningen aan die de waterleidingbedrijven moeten plegen om uit de hen ter beschikking staande bronnen de drinkwatervoorziening te verzorgen, waarbij de winning, productie, distributie en het produkt voldoen aan de door de overheid en maatschappij gestelde vereisten. De eerste grafiek geeft de situatie voor grondwater weer.

De kenmerken van deze figuur zijn:

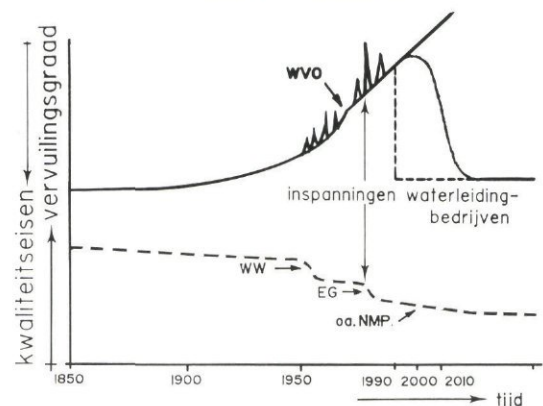
- Bij de oorsprong (1850) maar een klein verschil tussen kwaliteitseisen en vervuilinggraad: eenvoudige zuivering was mogelijk.
- Vanaf de jaren zestig incidentele verontreinigingen veroorzaakt door puntbronnen (zoals bijvoorbeeld trichlooretheen te Zeist).
- Vanaf de jaren zeventig stijging van de verontreinigingsgraad als gevolg van de diffuse verontreiniging met meststoffen en pesticiden.
- De kwaliteitseisen aan het produkt worden uitgebreid door de Waterleidingwet en later het Waterleidingbesluit.
- Zonder maatregelen dreigt grondwater als bron voor de drinkwatervoorziening op den duur ongeschikt te worden.
- Zelfs bij ingrijpende maatregelen worden de waterleidingbedrijven de komende decennia geconfronteerd met een nauwelijks verontreiniging.
- Uiteindelijk zal de vervuilinggraad naar alle waarschijnlijkheid boven het niveau van 1850 uitkomen door de wezenlijk andere maatschappelijke activiteiten van

De inspanningen van de waterleidingbedrijven grafisch weergegeven als het verschil tussen de kwaliteitseisen te stellen aan het water (onderbroken lijn) en de vervuilinggraad van de grondstof (getrokken lijn).

GRONDWATER

OPPERVLAKTEWATER

het heden en de toekomst vergeleken met die van het verleden.

- De kwaliteitseisen die aan de drinkwatervoorziening gesteld worden zullen toenemen als gevolg van de toenemende milieubewustwording.

De grafiek voor de ontwikkelingen ten aanzien van het oppervlaktewater vertoont de volgende kenmerken:

- De lijn van de kwaliteitseisen is dezelfde als die bij grondwater.
- Vanaf het begin van deze eeuw al een toename van de vervuilingsgraad.
- Vanaf 1945 een verdere toename van de verontreiniging als gevolg van de wederopbouw en toenemende industriële activiteiten.
- De piekjes op de lijn zijn een symbool voor de talrijke calamiteiten langs en op de oppervlaktewateren.
- Per 1970 treedt de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (WVO) in werking en zien we trendbreuk. Deze trendbreuk geldt helaas niet ten aanzien van alle verontreinigingen zoals meststoffen en microverontreinigingen en dus blijft de vervuilingsgraad stijgen.
- Zonder maatregelen blijven zeer geavanceerde en kwetsbare zuiverings-technieken tot in lengte van jaren nodig.
- Calamiteiten blijven ook in de toekomst mogelijk.
- Ingrijpende maatregelen zijn nodig.
- Door de naijling van de verontreiniging van de waterbodems zullen we pas na verloop van tijd de gewenste kwaliteit van de bron bereiken die, evenals bij grondwater, boven het niveau van 1850 zal liggen.

Wij verwachten van het NMP en de Derde Nota Waterhuishouding een snel afnemende vervuilingsgraad. Voldoen deze nota's nu aan onze verwachtingen?

Uitgangspunten en Beleidsvoornemens NMP en Derde Nota Waterhuishouding

NMP

Op de bladzijden 224 en 225 van het NMP wordt expliciet aandacht besteed aan de drinkwaterbedrijven.

Als ondersteunende maatregel van de overheid wordt aangekondigd dat de bodem- en oppervlaktewaterkwaliteits-normen op een zodanig niveau zullen worden gesteld dat 'drinkwater in principe kan worden bereid zonder bijzondere zuiveringsactiviteiten'.

Een uitgangspunt dat zowel door de VEWIN als door de RIWA al jaren lang is uitgedragen en dat wij van harte blijven onderschrijven.

Wat onder bijzondere zuiverings-activiteiten wordt verstaan vertelt de nota

niet. Wij gaan er vanuit dat geavanceerde technieken zoals behandeling met ozon, filtratie over actieve kool, nitraatverwijderingstechnieken en membraanfiltratie niet meer nodig zullen zijn.

We moeten daar kennelijk wel aan toevoegen: op termijn.

Want voor de Landbouw zijn pas voor het jaar 2000 de volgende doelstellingen geformuleerd:

- Een evenwichtsbemesting voor het gehele landbouwareaal. De bemesting met fosfor wordt teruggebracht tot het niveau van de onttrekking door het gewas. Dit niveau moet uiterlijk in 2000 worden gehaald.

- De bemesting met stikstof zal in gebieden waar het grondwater kan worden gebruikt voor drinkwaterwinning (dat wil zeggen grondwater met minder dan 150 mg chloride per liter) in 2000 zijn teruggebracht tot een niveau waarbij onder landbouwpercelen de norm van 50 mg nitraat per liter niet wordt overschreden.

- In 2000 moet een vermindering van bestrijdingsmiddelen (uitgedrukt in kg werkzame stof per jaar) met tenminste 50% worden bereikt. Middelen die vanuit milieu-oogpunt als onaanvaardbaar schadelijk moeten worden aangemerkt zullen niet meer zijn toegelaten.

De waterleidingbedrijven zijn op korte termijn niet erg geholpen met dit soort maatregelen. Dit geldt des te meer omdat eerst in het jaar 2010 de doelstelling moet worden gehaald dat 'het grondwater kan voldoen aan de eisen voor de bereiding van drinkwater'. Het NMP stelt ook als doelstelling dat in 2010 een zodanige kwaliteit van de grote wateren moet zijn bereikt dat: '...uit het water van de Rijn, Maas en IJsselmeer een goede kwaliteit drinkwater kan worden gewonnen zonder hoge kosten als gevolg van zuiveringsmaatregelen'.

Ook hier wordt weer als termijn het jaar 2010 genoemd. Onzes inziens duurt dit te lang!

Hoe is zo'n doelstelling trouwens in overeenstemming te brengen met de EG-richtlijn 75/440 'Kwaliteit van oppervlaktewater bestemd voor de bereiding van drinkwater voor menselijke consumptie'? Al in 1975 zei die richtlijn dat, naast de stand-still, de EG-landen een plan moesten opstellen om binnen tien jaar de kwaliteit van het oppervlaktewater in de richting van het niveau A2 te brengen.

Het lijkt erop dat wat in 1985 al had moeten worden bereikt nog eens wordt doorgeschoven naar het jaar 2010. Onze conclusie is dat de beleidsdoelstellingen goed zijn, maar dat de tijd die

wordt genomen om ze te bereiken onverantwoordelijk lang is.

Van de bedrijfstak worden ook acties gevraagd. Een aantal hiervan is:

- *Het ontwikkelen en toepassen van milieuvriendelijke produktiemethoden.*

Onder andere een pleidooi voor diepte-infiltratie. De bedrijven besteden al miljoenen aan onderzoek en proefprojecten op praktijkschaal naar die methode. Het is dan wel schrijnend om nog kort geleden met een ontwerp-AMvB te worden geconfronteerd die de door diezelfde overheid zo gepropageerde techniek nagenoeg onmogelijk lijkt te maken.

Wij hopen dat de uiteindelijke formulering van de regeling deze belangrijke techniek binnen de drinkwatervoorziening alle ruimte zal bieden.

De bedrijfstak wordt ook gevraagd om zijn best te doen voor de realisering van conditionering, waaronder centrale deelontharding. Ook hier doet zich een interessant verschijnsel voor. Een waterleidingbedrijf in Noord-Holland wil graag overgaan tot centrale deelontharding van het water dat uit het IJsselmeer wordt gewonnen. De enige reële mogelijkheid daartoe is een techniek waarbij natronloog wordt gebruikt. Dat leidt tot een verhoging van het natriumgehalte in het afgeleverde drinkwater. Dit stuit bij de inspecteur der volkgezondheid niet op problemen: een ontheffing is mogelijk. Immers het zoute uitslagwater van de Wieringermeer zal worden afgeleid naar de Waddenzee en de uitvoering van de tweede fase van het Rijnchloride-verdrag ligt in het verschiet. In oktober 1988 blaast de Minister van Verkeer en Waterstaat in Bonn echter eenzijdig het verdrag op. Zout heeft naar haar oordeel geen hoge prioriteit meer! Zo worden de waterleidingbedrijven geconfronteerd met een tegenstrijdig beleid van een en dezelfde overheid.

- *Het vroegtijdig signaleren welke stoffen kwalitatief en kwantitatief risico's inhouden voor de kwaliteit van het (drink)water.*

Dat doen de waterleidingbedrijven al decennia.

Miljoenen hebben we uitgegeven voor de ontwikkeling van analyse-technieken en toxicologisch onderzoek. Reeds twintig jaar geleden signaleerden wij de toenemende nitraatgehalten in het grondwater door de overbemesting. Keer op keer signaleerde de RIWA de toeneming van de organische microverontreinigingen in het oppervlaktewater. Gemeentewaterleidingen Amsterdam signaleerde bentazon in het drinkwater.

We hebben al wat afgesignaleerd! En we zullen dat blijven doen.

Maar van de overheid vragen wij om antwoorden op onze signalen en in een sneller tempo dan nu wordt voorgestaan. Tot nu toe hebben de eigen signaleringen er alleen maar toe geleid dat de waterleidingbedrijven met steeds geavanceerder technieken hebben moeten zorgen voor een goede kwaliteit drinkwater. En daarmee belanden we bij het principe 'de vervuiler betaalt', in het NMP hoog in het vaandel gehouden als voortzetting van een beleid dat al decennia schijnt te zijn gevoerd.

Voor de waterleidingbedrijven niet echt merkbaar. Zij hebben tot nu toe met hun zuiveringstechnieken gecompenseerd wat anderen hebben nagelaten, namelijk terughouding van de vervuiling op de plek waar die ontstaat. De consument moet dit in zijn waterprijs betalen. Pas als deze kosten worden doorberekend in de prijzen van de produkten van industrie en landbouw, komen de kosten ook terecht waar ze horen en daar is het milieu mee gediend.

– *Het ontwikkelen van zuiveringstechnieken.* Als de maatregelen die moeten leiden tot het bereiken van de milieudoelstellingen zo lang duren zal het wel moeten. Ook al omdat er nog zoveel verontreiniging onderweg is door het onzorgvuldig handelen uit het verleden. Maar het is een zwaktebod. Niet van de waterleidingbedrijven, maar van een maatschappij die tot nu toe niet bereid of in staat is om op korte termijn echt ernst te maken met het milieu.

Derde Nota Waterhuishouding

Voor wat betreft deze nota moeten we het doen met het tweede concept. Ook hier is de hoofddoelstelling mooi: 'De watersystemen zodanig beheren en tot ontplooiing laten komen, dat ze voldoen aan de toegedachte ecologische doelstellingen en gebruiksfuncties, uitgaande van de potenties van de watersystemen.' De analyse van de huidige situatie laat ook, naast datgene wat is bereikt, veel kommer en kwel zien.

Enige citaten:

– 'De som van verontreiniging, onevenwichtige inrichting en overmatig gebruik heeft geleid tot een situatie, waarbij er geen sprake meer is van gezond en duurzaam functionerende watersystemen.'
– 'Bij continuering van het huidige gebruik is er geen garantie op een duurzame ontwikkeling van de watersystemen. Integendeel, men moet met een verdere voortschrijdende ontwrichting van de systemen rekening houden.'

– 'Mede hierdoor is ook een optimaal en duurzaam gebruik door de visserij, de recreatie en de drink- en industriewatervoorziening in het gedrang gekomen.'

– 'Van de in totaal 475 natuur- en bos-terreinen die in het kader van de verdrogingsstudie zijn onderzocht, is 73% matig tot sterk verdroogd door ingrepen in de waterhuishouding (grondwateronttrekkingen, verbeteringen in de ontwatering en afwatering).'
Wij beperken ons in ons commentaar op het tweede concept van de Derde Nota Waterhuishouding tot het onderwerp 'Verdroging'.

De nota stelt als einddoel: 'Een zodanig beheerste grondwatersituatie (zowel kwantitatief als kwalitatief), dat een duurzaam gebruik van grondwater door belanghebbende sectoren en een duurzame ontwikkeling van natuur en landschap gewaarborgd zijn.'
De nota formuleert ook een tussendoel voor het jaar 1995:

– 'de omvang en intensiteit van de verdroging in Nederland is niet toegenomen ten opzichte van de situatie in 1989';
– 'verdrogingsgevoelige gebieden blijven gevrijwaard van ingrepen die (verdere) verdroging tot gevolg hebben'.
Hiermee wordt onzes inziens het standstill beginsel geformuleerd.

Het beleid kent de volgende elementen:

– 'geen uitbreiding van grondwateronttrekkingen ten behoeve van de drink- en industriewatervoorziening die verdrogingsgevoelige gebieden nadelig beïnvloeden';
– 'er dienen door de openbare drinkwatervoorziening alternatieven te worden ontwikkeld, dit om, waar nodig, adequaat in te kunnen spelen op probleemsituaties'.
Dit beleid moeten volgens ons aan enkele randvoorwaarden voldoen.
Natuurlijk moet met de jaarlijks beschikbare hoeveelheid grondwater zorgvuldig worden omgesprongen. Met name natuurgebieden kunnen kwetsbaar zijn voor al te grote wijzigingen in het waterhuishoudkundig systeem. De huidige grondwatersituatie is beïnvloed door bewust menselijk handelen zoals ontwatering en afwatering ten behoeve van de landbouw, landinrichting, drooglegging en verstedelijking, en grondwateronttrekking door waterleidingbedrijven, industrieën en landbouw. Het aandeel van deze verschillende menselijke ingrepen in de verdrogingsproblematiek verschilt per lokatie, en dient als zodanig ook lokaal bestudeerd te worden. Daarbij dienen alle waterhuishoudkundige ingrepen die het probleem veroorzaken te worden betrokken.

Met name de werken in het kader van de ontwatering en afwatering ten behoeve van de landbouw, landinrichting en verstedelijking – ook die uit het verleden! – dienen hierbij niet vergeten te worden. Regulering van laatstgenoemde activiteiten dient met het oog op het verkrijgen van de gewenste grondwatersituatie mogelijk te zijn. Bij de vaststelling van maatregelen dienen de veroorzakende activiteiten naar evenredigheid in de oplossing bij te dragen. Slechts onder deze condities kan onzes inziens van de waterleidingbedrijven worden verwacht dat ze bereid zijn mee te werken aan dergelijk onderzoek en aan mogelijke oplossingen van deze problematiek. Daarbij kan voor wat betreft hun bijdrage gedacht worden aan een optimalisatie van de lokatiekeuze voor grondwateronttrekkingen, infiltratiesystemen enz.

En mocht het gaan om alternatieven voor grondwaterwinning in de richting van intensiever gebruik van oppervlaktewater, dan zal de bedrijfstak naar onze mening alleen oppervlaktewater kunnen accepteren dat voldoet aan een kwaliteit waaruit 'drinkwater kan worden bereid zonder bijzondere zuiveringsactiviteiten'. En hiermee zijn we weer terug bij het NMP. Als de maatregelen die daartoe moeten leiden nog lang op zich laten wachten zal het nog lang kunnen duren voordat oppervlaktewater een in alle opzichten gelijkwaardig alternatief is voor de grondwaterwinning. Het is dan ook nu prematuur om over reallocatie van grondwaterwinning en overschakeling naar oppervlaktewater te spreken en zeker om daar ook nog voor de periode 1990 t/m 1995 een prijskaartje van zo'n 200 miljoen gulden aan te hangen.

Conclusies

Alles in overweging genomen is onze conclusie dat wij de doelstellingen van NMP en Derde Nota Waterhuishouding in grote lijnen wel kunnen onderschrijven. Over een aantal onderdelen kunnen we zelfs enthousiast zijn. Sceptis heerst er bij ons over het tempo waarin de maatregelen lijken te worden genomen. Wij hopen dat de komende ronden van kritiek en inspraak ertoe zullen leiden dat het NMP en de Derde Nota Waterhuishouding op deze punten zullen worden aangescherpt.

● ● ●